

Unitárius Közlöny

Kolozsvár, 1888-1948/1990. 9. (69) évf.
1. szám 1998. január-február. Ára: 1000 lej.

Az új esztendő két olyan jelentős évfordulóra hívja fel a figyelmünket, amelyek vallási és nemzeti önazonosság tudatunknak meghatározói voltak.

Az első évfordulót az Unitárius Közlöny 110. éves alapítása jelenti. Az Unitárius Közlöny megalapítása szorosan kapcsolódik a Dávid Ferenc Egylet, „a vallásos és erkölcsös élet emelését szolgáló vallásos társulat” megalakulásához. Az Egylet alapításának indítványozója Boros György volt az 1884. szeptember 2-án tartott Egyházi Főtanács alkalmával. Az ala-

kuló közgyűlésre 1885. augusztus 29-én került sor. Az indítványozás lelkes

EMLÉKEZÉS és REMÉNYKEDÉS

támogatója Ferencz József püspök volt, aki önéletrírásában (Napló) megjegyezte: „Ez Egylet megalakításában készséggel segítettem Borost, mert az ifjú embereknek támogatás, bátorítás kell arra, hogy valamihez hozzákezdjenek, s valamit alkossanak”.

Az Egylet határozta el az Unitárius Közlöny című havilap kiadását. 1887. december 31-én megjelenik a „kísérleti” száma. A kiadók a törekvést így körvonalozták: „Unitárius Közlöny cím alatt 1888 kezdetével egy havi népszerű lapot fogunk indítani a Dávid Ferenc Egylet megbízásából. Célunk az, hogy a vallásos és erkölcsös élet ébresztésére tegyük meg azt, ami irodalmi úton általunk megtehető”.

Az Unitárius Közlöny első „tényleges” száma 1888. januárjában jelenik meg, szerkesztői: Boros György és Nagy Lajos voltak. Nagy Lajos a lapnak az Unitárius Kertész címet ajánlotta, de végül mégis - különösen Brassai Sámuel érveire való tekintettel - a Közlöny elnevezés mellett döntöttek.

Az Unitárius Közlöny az unitárius vallás és teológia belmissziós törekvéseinek a szócsövévé vált, ami azt jelentette, hogy a vallásos és erkölcsös élet gazdagítását, elmélyítését szorgalmazta.

A lap hat évtizeden keresztül hűséggel igyekezett gyarapítani vallásunkat, népünk kultúráját és általában az egyetemes keresztény értékeket. 1948-ban az államhatalom, akárcsak a más hazai egyházi lapok és folyóiratok esetében, megszüntette kiadását.

A lap csak 42 év múlva, 1990. júliusában indulhatott újra. Az új évfolyam első számában a főszerkesztő (dr. Szabó Árpád) így nyilatkozott: „Nem melengetünk világmegváltó álmokat, de vajha lehetnénk egy parányi kovász, amely a holnap mindennapi élet-kenyerét éleszti”.

Nyolc év telt el az „újraindulás” óta. Mennyire sikerült az Unitárius Közlönynek a „kovász” szerepét betöltenie? A kérdés megválaszolását az olvasóra bizzuk. A magunk részéről az evangéliumi vallásosság, a tiszta erkölcs, a felebaráti szeretet, a közösségi szellem, a jövő iránti reménység szorgalmazói szeretnénk maradni: „eszközként Isten kezében”.

A másik évfordulónk az 1848-1849-es szabadságharcra kötődik.

150 évvel ezelőtt, Március Idusán elinduló magyar szabadságharc népünk megtisztító-megújító katarzisének a kezdetét jelentette. A győzelem nem adatott meg, de a győzelem esélye lehetősége, reménysége, óhajta és az érte hozott áldozatvállalás mindenképpen bebizonyította népünk elkötelezettségét, élni akarását a szabadság eszméje mellett.

Emlékezzünk kegyelettel a hősi halottakra, a vad indulatokban lemészárolt ártatlanokra, az önkény áldozataira... És köszönjük Istennek a 150 évvel ezelőtti eszmevilág és élet példák mai üzenetét. Hisszük, hogy ebben a szellemben emlékeznek, ünnepelnek és reménykednek lapunk olvasói is.

Dr. REZI ELEK

Ezernyolcszáznegyvennyolc, te csillag!

Az 1998-as év a történelmi és művelődési évfordulók egész sorozatát jelenti a magyarság számára. 175 éve, 1823. január 22-én fejezte be Kölcsey Ferenc nemzeti imánkat, a Himnuszt. 175 éve, 1823. január 1-én született a magyar irodalom máig is fénylő üstököse, Petőfi Sándor, majd néhány nappal később Madách Imre, Az ember tragédiája szerzője. 150 éve, 1848. március 15-én, az európai előzmények után Pesten is kitört a forradalom. A magyar szabadságharc fogalma immár eggyé forrott Petőfi személyével és költészetével.

Fekete Sándor irodalomtörténész szerint 1848. március 15-e Petőfi Sándor forradalmi szellemének és cselekvő bátorságának köszönhető. Jókai Mór, aki e márciusi napokban Petőfi hű fegyvertársa volt, így vallott: „Ezt a napot Petőfi napjának nevezze a magyar nép, mert ezt a napot ő állítja meg az égen, hogy alatta végigküzdhessen a nemzet hosszúra nyúlt harcát szabadsága ellenségeivel.”

Hiszem, hogy Petőfi költészete ma is időszerű. Olyan örökérvényű értékeket hirdet, mint a hazaszeretet, hűség, szabadságvágy, a szülőföldre való ragaszkodás, szerelem, mély családi érzések. Szerintem Petőfi a mindenkori fiatalság, a halhatatlan ifjúság jelképe lett és 1848. Március 15-e számomra egyet jelent a megújulással és az erkölcsi győzelemmel még akkor is, ha utána október 6-a következett.

A mai zűrzavaros világban, amikor az értékvesztés és az útvesztés veszélye fenyeget, válasszuk életünk jelmondatául azt a néhány sort, amelyet 1848 júliusában írt le Petőfi:

„Miért zárjátok el az utamat?

Bocsássatok!

Előre vonnak vágyaim, de én

Használni s nem ragyogni akarok”.

MOLNOS SAROLTA tanárnő

Petőfi Sándor

Európa csendes, ujra csendes...

Európa csendes, újra csendes,
Elzúgtak forradalmi...
Szégyen reá! lecsendesült és
Szabadságát nem vívta ki.

Magára hagyták, egy magára
A gyáva népek a magyart;
Lánc csörg minden kézen, csupán a
Magyar kezében cseng a kard.

De hát kétségbe kell-e esnünk,
Hát búsuljunk-e e miatt?
Ellenkezőleg, oh hon, inkább
Ez legyen, ami lelket ad.

Emelje ez föl lelkeinket,
Hogy mi vagyunk a lámpafény,
Mely amidőn a többi alszik,
Ég a sötétség éjjelén.

Ha a mi fényünk nem lobogna
A véghetetlen éjen át,
Azt gondolhatnák fönn az égben,
Hogy elenyészett a világ.

RÉSZLETEK VAJDA JÁNOS NAPLÓJÁBÓL

1848 előtt nem volt nemzetiségi vizsály(...) Arról, hogy e hazában a külön ajkú lakosoknak össze kellene veszniök nemzeti különbségük miatt. Soha senki nem is álmodta, és hogy itt a magyaron kívül más „nemzet” léteznék, ez még gondolatban sem fordult elő soha, mert ha ötletképp előfordult volna is, maga az idegen ajkú lakos is kinevette volna, mint valami szörnyeteg abszurdumot.

Annálfogva nagy volt a meglepetés, midőn az első horvát s szerb zavargások és vérengzések híre Pesten szétterjedt. Csodálkozott a magyarság és hallgatta, vajon mi lelhetette őket!

Tudva volt ugyan a kamarilla működése, mert hisz akorában minden rosszat a kamarillának tulajdonítottak. Ha valamely népgyűlést a zápor szétmosott, ezt a záport a bécsi kamarilla küldte ránk. Akkorában a kamarilla oly divatos szó volt, mint most a centralizáció, germanizáció, bürokrácia s több efféle.

De még így is megfoghatatlan volt, hogyan engedheték magukat így elámitani a népek, midőn a magyar nemzet éppen a jobbágyi járom alól szabadította fel őket is éppúgy, mint a többi magyar honpolgárt. Mert tudni kell, hogy a bécsi kormány mindig ellenezte e szabadelvű reformot, e lázadás tehát úgy tűnt fel előttünk, mintha a horvátok és rácok azért akartak volna ellenünk harcolni, hogy ők tovább is jobbágyok maradhassanak. Továbbá a pesti, illetőleg magyar mozgalomnak egészen a francia „égalité, fraternité” (egyenlőség, testvériség) jelszavas színezete volt, ki volt mondva és azonnal valósággal gyakorlatba is véve a rangok, címek, előjogok eltörlése, megsemmisítése. Álomnak tetsző rögtöni volt a változás, midőn a címekre előbb oly sokat adó, ős arisztokratikus nemzet legfelsőbb és legalsóbb tagja egyszerre egyszerűen polgártársnak szólította egymást. Akármelyik gróf vagy báró minisztert a legegyszerűbb pesti munkás megszólíthatta az utcán egyszerű „polgárminiszter” címmel, és ez megtiszteltetésnek s egészen természetesnek tartaték. Az összes magyar nép választóképes lőn. És mind e jóltevő reform ingyen, egy csepp véráldozat nélkül, a kiváltságos osztály nagylelkűsége, erkölcsi emelkedettsége folytán lett a népnek mintegy ajándékul adva. A nem magyar ajkúakra nézve egy szóval sem tétetik kivétel a jogokra nézve. Honnan tehát az ellenségeskedés? - gondolá minden józan eszű ember.

De már hiába, a baj megvolt, s ellene védrendszerrel kelle gondoskodni. Felállították az első tíz zászlóalj, és az alidékre küldeték.

E had eleinte „önkéntesnek” nevezé magát, s a „honvéd” elnevezés később lett általánossá, amidőn már egy egész nemzeti hadsereg állítása lőn elhatározva Kossuth nagyszerű s emlékezetes szónoklata folytán.

E szónoklatnak s hatásának tanúja voltam. Petőfi, Vasvári s több ily népvezéri egyéniség közt a képviselő-

ház bal oldalán (a Redut teremben) jó helyre vergődtem. Kossuth éppen súlyos betegségből lábadt föl, s oly gyönge volt, hogy úgy vezeték föl barátai az ülésteremben. Híre volt, hogy beszélni fog, ha „bír”. Hosszabb s nagyobb szerű szónoklatra részéről senki sem volt elkészülve.

A betegség igen észrevehető nyomaival arcán s alakján, halványan lépett a szószékre. Az ember szinte féltette, és mondani szerette volna neki: „ne erőltess s kíméld magad, várj, míg helyreállsz, hisz téged senki sem pótol”.

Ő valóban igen gyönge, halk hangon kezdé beszédét, engedelmet kérve a hallgatóságtól, hogy hangosabban nem bír szólni, de oly csönd volt a teremben, hogy még susogó hangját is meg lehetett hallani.

A haza állapotának föstésén kezdette, előadván, hogy kívülről nincs mit remélnünk, s magunkon magunknak kell segítenünk. Ezalatt a hangja mindegyre erősbült, mozdulatai élénkültek, s úgy tetszék, mintha a lelkesedés elébbi egész erejét visszaadná.

Midőn már vagy fél óráig beszélt, nemcsak ő maga, de a hallgatóság is elfeledkezett testi betegségéről, s a szónoklás állott előttünk, ereje egész nagyságában. A lelkesedés egyre fokozódott. Már minden egymásra következő mondata gyújtott, elragadt, meghatott, a közönség mintegy fuldokolt a hatás alatt, mert lelkesedése küzdött a figyelemmel, s elnyomta tetszése kítőreseit, hogy meg ne zavarja a szólót, s nehogy a zajban egyetlen szótag rá nézve értelmetlen maradjon. Midőn szónoklatában odáig ért, hogy a haza megmentése kétszáz ezer katonát kíván, a képviselőház nem állhatta ki tovább: nem várhatta, hogy beszédét, vagy bár e mondatot bevégezze, közbekiáltva: „megadjuk!”, mint egy test fölállott, a karzat éljen-viharba tört ki, s néhány percig tartott a lázas jelenet, mely a magyar országgyűlések történetében a legtrikábbak egyikének s a forradalom egyik legnevezetesebb mozzanatának mondható.

A nemzeti egyetértés e nagyszerű nyilvánulása mindenkit átvillanyozott, örömkönnyek csillogtak a szemekben, képviselők, hallgatók egymást átölelték, mintegy bizonyosnak tartva, hogy a haza meg lesz mentve.

Azt hívők, hogy a szónoki hatást ennél magasabbra vinni lehetetlen. De csalódtunk. Kossuth szónoki ereje háttartalan volt.

Nagy sokára a zaj lecsillapulván, a mély csöndben Kossuth a meghatottság lágy hangján, mintegy elfordítva magától az őt illető kitüntetést, szerényen meghajította magát, mondván, hogy ezennel meghajlik a nemzet nagysága előtt!

A hallgatóság e ponton valóban nem tudta, mit csináljon. Érezte, hogy bármit cselekszik, már külső jelekkel ki nem fejezheti megindulását. E szónoki fogás váratlan és kétségkívül rögtönzött volt, mint általában Kossuth minden

beszéde, és mégis a szónoklat történetében alig találhatnánk ehhez zsenialitásra fogható.

A lelkesedés zaja újólág kitört és nem szűnt meg többé. A hosszan tartó zaj alatt Kossuth a lángoló szónokból lassankint a beteg emberré változott át, s egyszerre hozzárohanó barátai karjai közé hanyatlott. Egészen kimerült arca ismét elhalványult, szemei lecsukódtak. Sokan megdöbbentek, s a legrosszabbtól kezdettek tartani.

A közönség a legrendkívülibb fölindulásban, aggodalom, lelkesedés érzelmei közt toltult kifelé, szemeit az alélt

szónokra függesztve, kit barátjai karjaikon inkább vittek, mint vezettek ki és le a gyűlésteremből. Még a lépcsőn is kísértem őt szemeimmel, s láttam, mint lógtak karjai, s lábai, s arcának sárgasága tanúskodott, hogy elgyöngülése nem csupán szellemi lázasság, de valósággal testi kimerültség következménye is.

Az egész jelenet rajza hűtelen lenne, ha meg nem említeném, hogy a tömegben nagy volt azok száma, akik a jelenet hőstét félistennek nevezték.

„Élni csak azon nemzet fog, melyben van életerő, s amelyet nem saját életerejére, hanem csak másoknak gyámolítása tartogat, annak nincs jövődjöje. A nemzet el van hátrózva koronájának, szabadságának, önállóságának védelmére a legnagyobb áldozatokat meghozni, és e tekintetben oly alkut, amely a nemzetnek önállóságát, szabadságát legkevésbé is sérthetné, senkitől semmi áron el nem fogad, hanem minden méltányos kívánatokat akárki irányában is teljesíteni kész. Azt kérem, adja meg a képviselőház

a kétszáz ezer főnyi katonát s az erre szükséges pénzerőnek előteremtését... Ezt akartam kérni, uraim: de önök felállottak, mint egy férfiú, s én leborulok a nemzet nagysága előtt. Csak azt mondom: annyi energiát a kivitelben, mint amennyi hazafiságot tapasztaltam a megajánlásban - és Magyarországot a poklok kapui sem fogják megdönteni.”

KOSSUTH LAJOS beszéde a képviselőházban, 1848. július 11.

HÁROMSZÉKI NEGYVENNYOLCAS

Olvasom az E. K. Tanács egyházközségeknek küldött felhívását az illető vidék unitárius vonatkozású 1848-as emlékeinek felkutatására. Közben azon gondolkodom, lehet-e szabadságharcról vallási hovatartozás kategóriában beszélni. Kisgyörgy Zoltán tanár, mérnök, hírlapíró, sepsiszentgyörgyi egyházközségünk tagja azzal biztat: lehet. Az általa rendelkezésemre bocsátott anyag képezi alapját a továbbiaknak. Egy olyan írásnak, amely végül is nemcsak engem győz meg: valóban, vallási vonatkozásban is meg lehet emlékezni Róluk.

Emlékművek sorolódnak fel és nevek. Közülük soknak nincs egyéb emlékműve. Legyen hát ez az írás egyszerű főhajtás azon személyek előtt, akik szabadon éltek, s úgy gondolták, hogy meghalni is csak így érdemes. S mintha Farkas Árpád is rájuk gondolt volna alábbi versével:

Háromszéki

*Háromszéki piros páris,
gond a dombja, ringatás is;*

*borvizekkel, fenyvesekkel
beszélget a végtelennel.*

*Mosolyában szarvas alszik,
álmodik is, nemcsak alszik,
fehér árnyat vet a hóra
ősi tüzek csipkebokra.*

*Körülállják, nézik, nézik
ezer éve - ezer évig
mesemondók, ágyúöntők,
világjárók és fadöntők...*

*Szomjúságuk hittelt éltet,
bolyong bennem mint a vércsepp -
Páros piros e jóság is,
rázkódás is, ringatás is...*

ÁRKOS A falu Kézdivásárhely után a legtöbb hősi halottat vesztt el az ütközetekben. A háromszáz halott kilencven százaléka unitárius vallású. Köztük Bihar Mózés kántor és Kiss Mihály unitárius lelkész, Kriza

János püspök segítője a néprajzi gyűjtőmunkában, aki nemcsak aktív résztvevője a 48–49-es harcoknak, hanem utána az 1854-es Makk-féle összeesküvésben is érdemeket szerzett. Ugyancsak említésre érdemes Ütő Dániel honvédhuszár neve, valamint Lőrincz József, Bem József vezérkari őrnagya, mindketten árkosi unitáriusok. Árkoson a református templom előtt a szabadságharc emlékét kopjafa őrzi.

BÖLÖN Konkrét emlékek Heydte császári főparancsnok iratai között maradtak fenn, amelyeket Erdővidékről a Homoród mentére való menekülése közben veszített el. Egy bécsi keltezésű császári parancs konkrétan megparancsolja Bölön falu Köpec községgel együttesen való lerombolását. Köpecet sikerült is felégetni, Bölön megmenekült.

Kiváló adat maradt fenn Lőfi Áron bölöni unitárius lelkészről, aki honvédhadnagyként szolgált a szabadságharc idején. A szabadságharc bukása után száműzték Erdélyből, a Balkánon és Konstantinápolyban bujkált.

Az egyházközség 48-as elkötelezettségét dicséri az a hozzáállás, amellyel a bölöniek az egyházközség harangját elsőként ajánlották fel ágyúöntés céljából Gábor Áron kérésére.

FELSŐRÁKOS A falu színtere volt Heydte számtalan bevonulási kísérletének, főként 1848 decemberében. Innen is futtatták meg a Homoród vidéke felé. Az egyházközség egyetlen, XVIII. századi harangját szintén Gábor Áronnak adományozta.

KÁLNOK Emlékmű nincs, de a temetőben ott található Incze János 48-as honvédhuszár sírja, amelyet minden március 15-én ünnepség keretében koszorúznak meg. Konkrét adataink vannak viszont Bedő Áron huszárról, aki Fogarasnál esett el, Bedő József a hídvégi ütközetben, Téglás Ferenc pedig Hétúrnál, mindhárom unitárius vallású.

KÖKÖS Négy halottról maradtak fenn adatok, a szabadságharc emlékére a református egyházközség állíttatott kopjafát a közelmúltban, a református templom előtti téren található. Említésre érdemes az unitárius egyházközség 1707-ben öntött műemlékharangja, amelyet Gábor Áron ágyúöntő mesternek ajánlott fel az egyházközség. 1956–57-ben a magyar tanfelügyelők közössége Gábor Áron halálának helyén, a Feketeügy partján kétnyelvű emlékművet állíttatott.

NAGYAJTA Szájhagyományként él az öreg Kriza János unitárius lelkésszel, Kriza János püspök édesapjával kapcsolatban fennmaradt monda. A fehér hajú és szakállú idős lelkész a falu végén fogadta a pusztító szándékkal érkező kozák csapatokat, néhány ósláv szót szólott hozzájuk és a hagyomány ezzel magyarázza a község megmenekülését a felégetéstől.

1848-ban Nyíredri Áron unitárius embernek nyoma veszett.

SEPSIKÖRÖSPATAK Három unitárius 48-as emlék maradt fenn: Bedő Dénes Besztercénél, Szinte Lajos Hétúrnál és Bedő Ferenc Szentmihálynál esett el. Emlékmű a falu területén nincs.

SEPSISZENTGYÖRGY Az 1848-as emlékek nagyon hiányosak, tekintettel arra, hogy az unitárius egyházközség a város területén akkor még nem létezett. Feltételezhető, hogy Sepsiszentgyörgy közvetlen szomszédságában lezajlott illyefalvi és főként szépmezői csatáknak számos unitárius résztvevője volt. A város főterén az ő emléküket őrzi az 1848-as emlékmű, amelyet 1874-ben állíttattak. Az emlékmű felirata: „A Szabadságharc emlékére”.

Ugyancsak a szabadságharcra kapcsolatos azon emléktábla és dombormű, amit 1956–57-ben a volt megyeházára állíttatott a magyar tanfelügyelők közössége. Az emléktábla szövege: „1848–49-ben ebben az épületben székelt Háromszék Honvédelmi Bizottsága. Itt hangzottak el 1848. november 23-án Gábor Áron emlékeztető szavai: Lesz ágyú! Itt mondta ki a népgyűlés, hogy Háromszék népe fegyverrel védi meg szabadságát az osztrák elnyomókkal szemben.”

Ezenkívül a híres szépmezői csata emlékére a küzdelmek színterén egy fehér márványoszlopot állíttattak, amelynek azonban a kommunista időkben nyoma veszett, a terület ugyanis a Román Hadsereg tulajdonába került. A csata áldozatainak tömegsírja ma is a hegyivadász alakulat földterületén fekszik.

SEPSISZENTKIRÁLY A falu kilenc hősi halottal áldozott a szabadságharcnak. Kiemelkedő Kiss Dániel és Kiss Mózes hadnagyok neve.

SZENTIVÁNLABORFALVA Itt született Berde Móza, aki többek között Háromszék kormánybiztosa volt a szabadságharcot megelőző időkben és alatt. Az unitárius templomban emléktábla őrzi nevét, amit Szent-Iványi Gábor állíttatott. Az ő nevét viseli a faluban működő Laborfalvi Berde Móza Alapítvány és a szentivánlaborfalvi általános iskola is.

Ugyanitt született Berde Áron, kolozsvári egyetemi tanár, aki aktívan részt vett a szabadságharcban, sőt kiváltványt is intézett az erdélyi román nemzethez.

Szalad Árpád a szentivánlaborfalvi unitárius templom előtti tere kopjafát állíttatott a szabadságharc emlékére. Szentivánlaborfalvi születésűek voltak: Berde Áron, aki Sárkánynál esett el 1849-ben és Vásárhelyi János, aki eltűnt.

VARGYAS Az egyházközség az unitárius Dániel család által 1667-ben készített harangot szintén Gábor Áronnak ajánlotta fel ágyúöntés céljából. Bódi Elek hősi halált halt a szabadságharcban, a község és az unitárius egyházközség a falu főterére közösen állíttattak kopjafát a szabadságharc emlékére.

ADATOK AZ 1848–1849-ES SZABADSÁGHARC ESEMÉNYEIHEZ BÁGYONBAN

Úgy érzem, hogy minden magyarnak elegendő látni ezt az évszámot: 1848, s ez már fejhajtásra készíti. Mi bágyoniak is ezt szeretnénk megtenni, de ehhez még hozzácsatolni azt a keveset, amit 1848-ról elmondhatunk.

Jellemző a korabeli, de a későbbi nagy események levéltári anyagára is, hogy szűkszavúan, mértékletesen, tartózkodóan foglalkoznak olyan történésekkel, amelyeknek személyes átélői voltak elődeink.

Azonban a kevés adatból is világosan pattan ki, hogy Bágyonban nem ért el a „szabadságharc” tüze. Bár kevés az ilyen megkímélt magyarlakta vidék, ez mégis ténynek számít, mert „az országos veszélyből mely Felvintz Városának lakóit legsúlytobban érte /.../, többen menekültek Bágyonba, ahol menedéket is találtak.” Számadatok hiányában korlátozottak vagyunk a kijelentésekben, azonban nyilvánvaló, hogy több családról van szó, azok pedig jószágaikat is magukkal hozták. A lelkész is ott van a menekültek sorában, Dimény József, akinek tehenei éppen a lelkész „tönköly asztagában” tettek kárt s a papi istállóban teleltek ki. Ez a tény pedig arra a következtetésre batorít, hogy Ferenczi Máté lelkész (1837-1861) az első között lehetett, akik a vendégszeretet gyakorlásában nem voltak „restek”, s akár házukat is megosztották a menekült rászorulókkal. Ehhez a gondolathoz csatlakozik az a megállapítás is, hogy a menekültek száma számottevő volt, ugyanis többek között Szabó Pál és Kis Sámuel neveit is olvashatjuk, akiknek ingyen eszközölték kiharangozásukat, bár felvinci menekültek voltak.

Alig tavaszodik, 1849 március 18-án Balog János (középső) gondnok keblitanácsi gyűlést hív össze a „Bágyoni Unitárius Sz: Ekkla Papi lakásában /.../, ahol gondnok ismereti, hogy Hazánk mostani háborús körülményei tekintetéből a Honvédi Bizottmány /.../ más egyházközségekhez hasonlóan megkereste a miénket is s felszólított arra, hogy /.../ az országnak elkerülhetetlenül álgjukra van szüksége - a végre harangjai közül Szent Ecclának is egyiket adózná a haza oltárára”.

A „hazához buzgó szeretetből történt” hozzáállás nyomán keblitanács elhatározza: ingyen fogja odaadni a legkisebb harangot. (Megjegyzés: ebben az időben 4 harangja van az egyházközségnek: három szolt a toronyban, egy negyedik, kisméretű a Classis-nál volt használatban ki- és becsengetések alkalmával.

Hozzáteszik azonban, hogy a harang, a legkisebbik is az egész egyházközségé s e tekintetben a közgyűlés hivatott arra, hogy ezt az ügyet véglegesen eldöntse.

A „közönségünk főbírája T. ifj. Csegezi Tamás” hatásos beszéddel szolt a közgyűléshez, s látható módon együttes érzéssel viszonyult édes hazájához az egész gyülekezet, mert a beszéd befejezése után „önként felkiálta: Adjuk, adjuk jó szívvel és ingyen.”

Ezek után a Bizottmány nevében megköszönte a gondnok az adományt, az áldozatot „s megáldá a Sz: Ekkleziát.”

Egy hét múlva nemcsak a leszerelési előkészületekről tájékozódhatunk, hanem a levételről, sőt a harang Kövendre történt elszállításáról is. Valószínűnek látszik, hogy a levétel

alkalmával a „Bégyűjtő Bizottmányi Elnök” nem volt jelen az egyházközségben, mert különben nem keltezte volna Kövendén az átvételi levelet. Különben is a megállapodás már megelőzően megtörtént, hogy a kisebbik harangot adományozzák a toronyban lévők közül. Igaz az is, hogy egy 4 és 1/2 mázsás harangról volt szó, amire nézve dicsekvően hangzik a „legkisebb” jelző.

Fosztó Károly 1849. március 27-én az elismerő-átvevő iratban többek között rögzíti, hogy „a Bágyoni Unitária nemes Szent Ecclésia - álgyu öntés végett - országos tellyhatalmu biztosi felszólításra - önkéntes segedelmezésül juttatott Kövendre a székközházához - a haza oltárára bésszolgáltatás végett” egy harangot, amiért „légyen Isten áldása a nemes Szt Ecclésián áldozattyáért és segéllje a mindenek Ura, hijjányokat - az álgjuk segedelmével bizonyosan békövetkező békesség napjaiban minden terük nélkül- kipotólhassák”.

Végül még van egy kérdés, amire feleletként adat van a birtokunkban. A kérdés az, hogy Bágyon népe fegyverrel részt vett-e a szabadságharcban? Pozitív választ adhatunk, mert 1849. március 26-án a harangozó, Szöllösi István arról tesz panaszt, hogy mennyire nehéz neki és feleségének nap, mint nap a toronyba felmenni. Eddig gyermekei elvégezheték ezt a munkát. Két fia honvéd, s most a harmadikat is elvitték. Ebből következtethetjük, hogy bizonyára nemcsak a harangozó család volt az egyetlen, amelyből honvédként szolgálták a hazát.

Harangozó panaszára Keblitanács azt a választ adta, hogy most még könnyebb a harangozó helyzete, mert már nem „három, hanem két harangot kell húzni”. Én azonban ma

már nem a munka elvégzése miatti panaszt látom, hanem azt az aggodalmat, hogy egyetlen családból 3 fiú honvédként harcolt a szabadságunkért...

Bizonyára sokan aggódtak honvéd férjük és gyermekeik után. Önmagukat és másokat is vigasztalták, ahogyan lehetett. Múltunk füstölgő,

elvesztett csataterein nekünk is meg kell vigasztalódnunk, s ezt csak úgy lehet elérni, ha nem adjuk fel a múltat és eszményeinket.

Nekünk, bágyoniaknak a levéltárunkban fellelhető iratok alapján csak ennyi részünk volt 1848-ból, s engedjék meg az 1998-ban visszaemlékezők, hogy ez a néhány sor lehessen

legalább egy ékezet egy betű fölött, amely abban a nagy megemlékezésben áll, melyet esetleg több büszkeséggel írhattak meg az 1848-as szabadságharc emlékekben gazdagabb, boldog letéteményesei.

PAP LÁSZLÓ

EMLEKEZÉS ORBÁN BALÁZSRA

Az emlékezés önazonosságunk kinyilvánítása, vallo-más önmagunkról, hogy kik voltunk, kik vagyunk és kik lehetünk. Az emlékezésre is igaz a mondás: mondd meg kire emlékezel, és megmondom, ki vagy.

A nagy személyiségek olyan lángoszlopok, melyek át-világítanak a távolodó idők ködös sötétjén, s csalhatatlan irányítóként mutatják az utat, hogy el ne tévedjünk. E föld-nek sok nagy fia volt, de egy sem volt nagyobb, mint Orbán Balázs. Méltán illették a legnagyobb székely megnevezéssel, méltán áll szobra városunk főterén. Az ő legnagyobb érdeme a székelység szellemi-anyagi-közös-ségi értékeinek felleltározása és összefoglalása a Székely-föld leírásában. Nemhiába került a tiltott könyvek listájára, nemhiába zárták el az erdélyi magyar gyer-mekek elől, mert minden sorából kisugárzik egy kispap dicsőséges múltja, önazonosságának megtartó tudata és a tiszta nemzeti érzés. Ha tudatosul benned e könyvnek tartalma, akkor felemeled a fejed és azt mondod: Istenem, köszönöm, hogy székely-magyarunk teremtettél, köszö-nöm, hogy ennek a nyelvnek szavait adtad ajkamra.

169-ik éve annak, hogy született, 109-ik annak, hogy meghalt. Azóta sok nehéz időt megélt a mi kicsiny népünk, számban nem engedett gyarapodni a zord idő, de mégis mint ahogy hegy méhe őrzi a bűvő patakot, úgy őriztük mi is rej-tetten-félve a közösségi, a nemzeti tudatot.

Orbán Balázs ma is időszerű, szavai ma is megerősí-tek és utat mutatnak. De hadd beszéljen ő maga:

- a magyar nemzetről: „Szép és nemes volt e hívatás, dicső és magasztos a szerep, melyet a magyar nép Európa történelmében játszott...” és a székelyekről: „...e népnél annyi természetes ész, s azzal párosult kellemet talál-sz, mennyit bizonytal Europe egyik iskolázott népénél sem, mert a magyar, de főként a székelynél megvan a keleti né-peknél azon sajátága, hogy a természet éles ésszel, józan felfogással, s egyenes lélekkel ruházta fel.”

- az iskolákról és a közművelődésről: „...mindenütt ki-váló figyelemmel kisirendem tanodáinkat, mint oly palla-diumait a nemzetnek, melyek alatt a jövő nagyság, a nemzeti felemelkedés nagyra növekvő magvai vannak el-hintve....mert tanodáink a mieink, azokat a nemzet magá-tól elvont filléreivel létesíté, ...mert tudta, hogy nem csak nyers erő az, ami megvédi s nagygyá teszi a hazát, hanem az ész mindenható hatalma, az értelmiségnek nagy horde-

rejtő feltörő szelleme az, mi a nemzet jövőjét biztosítja, mi megdönthetetlen alapja a jövő felvirágzásának és nagysá-gának.” Nem véletlen, hogy Hunyadi László szob-rásművész- aki maga is unitárius - könyvvel a kezében alkotta meg a legnagyobb székely szobrát, hirdelve ezzel gyökereink-történelmünk megismerésének jelentőségét és az iskolák, a közművelődés fontosságát népünk életé-ben. A világ nagy mérlegén a népek nem számarányuk szerint méretnek meg és értékeltetnek, hanem szellemi-lelki-anyagi értékeik szerint. A nagy népeknél is fontos az iskola, az oktatás minősége, de az ilyen kis népnél, mint a miénk, többszörösen az. Ezért folytat erdélyi nemzeti kö-zösségünk élet-halál harcot anyanyelvünk szabad haszná-latáért és iskoláinkért. Rajongásig szerette népét, de mégsem volt nacionalista: „Minden e hazát lakó nemzeti-ség iránt tisztelet és testvériesség tölti el lelkemet, a múlt tévedéseire - megjobbulás reményében- a feledés, a kien-gesztelődés fátyolát borítom.”

Orbán Balázs 1865-ben, Kriza János püspöksége ide-jén, 35 éves korában tért át az unitárius vallásra. A Szé-kelyföld leírása 19-ik oldalán megtaláljuk ezen lépésének okát és szellemi indítékát. Választott vallásáról Újszékely leírásának kapcsán így vall: „Újszékelyi templomán e fel-irat így vall: IN HONOREM SOLIUS DEI. Mi azt hirdeti, hogy e falut unitáriusok lakják. Ezen a reformáció korá-ból származott legifjabb s legtisztultabb hitvallás Udvar-helyszéken leginkább el van terjedve, itt a havasoktól körülölelt vidéken tartották fenn magukat azon vallás hí-vei, mely kezdetben egész Erdélyben el volt terjedve, s melyet az ország fejedelme is vallott egykoron, s mivel az a józan ésszel és evangéliummal egyező elveket vall, hi-tem szerint nemcsak a múlt, hanem a jövő vallása is.....”

15 évig a róla elnevezett székelykeresztúri gimnázium gondnoka volt, Egyházi Főtanácsunk lelkes tagja. Kétszer is alapítványt tett az unitárius gimnázium javára: 1876-ban és 1889-ben. Jól tudjuk, hogy Őt nem lehet egy fele-kezet korlátai közé szorítani, ő nemcsak a mienk, de az egész székelységé, de az egész magyar nemzeté.

Csak annak a népnek lesz jövője, mely múltját el nem felejt. Orbán Balázs emlékét akkor őrizzük méltóan, ha megismerjük mi magunk és megismertetjük gyermeke-inkkal azt a hatalmas történelmi-szellemi-közösségi örök-séget, amelyet ránk hagyott. Tiszta nemzeti érzése, önazonosságunk közösségi tudata, a népünkért hozott ál-dozata és önzetlen szolgálata minden követendő példa mindannyiunk számára.

KEDEI MÓZES

Unitárius válasz az ezredforduló kihívásaira

Unitárius választ keresünk az ezredforduló kihívásaira - én a Testvéregyház-kapcsolat szempontjából. Amerikai vagy az erdélyi szemszögből? Nos, én mindkettőhöz egyformán tartozom. Kettős gyökerezettségem érdekes perspektívát ad nekem, ugyanis mindkét egyházzal belülről azonosulok.

Mivel az Enyedi konferencia főleg történetírással foglalkozott, elgondolkoztam, hogy milyen nehéz feladata lesz majd a jövő század kutatójának, aki napjaink egyik csodajelenségét tűzi ki kutatása céljául. Elmondom, mire célok, s előrebocsátom, hogy nem tudományos dolgozatnak, hanem kihívó eszmevuttatásnak szánom e sorokat. Azt a mozgalmat szeretném röviden bemutatni, amelyet Észak-Amerikában segítettem létrehozni: az Amerika és Erdély, illetve Magyarország közti unitárius Testvéregyház Tanácsot, amelynek alapító Főtitkára vagyok.

Ez a program immár nyolc éve működik, és ma az amerikai Unitárius Univerzalisták a század legfontosabb, legszéleskörűbb mozgalmának tekintik. Sőt, jelenségévé nőtte ki magát. Kétszer 200 gyülekezet lépett testvéri kapcsolatba egymással az óceán két partján, a szó legnemesebb és legmélyebb értelmében.

Kétirányú ez a kapcsolat, mindkét fél gazdagodik, noha más-más értelemben.

Az amerikaiak közel egymillió dollárt juttattak el testvérgyülekezeteiknek, traktorokkal és más gazdaságfejlesztő eszközökkel próbálják a falvakat talpra állítani. Templomokat segítenek építeni és a régieket kijavítani. A teológusokat és az újonnan alakult felekezeti iskoláinkat szubsztanciálisan segítjük, amerikai ösztöndíjak várják az erdélyi lelkészeket és a teológiai hallgatókat, angol tanárt alkalmazunk és egy új, angolul tudó lelkésznemzetség hagyja el a Teológiát. Komputerezáljuk még a falvakat is.

Amerikai gyermekek gyűjtenek komoly összeget, hogy testvérgyülekezetük tornyát kijavítsák, minden amerikai unitárius templomban írásos kézimunkák díszelnek, és az amerikai asszonyok magyar vascsorákat főznek, hogy több pénz gyűljön Erdélynek.

Miért? Miért? Az amerikai unitáriusok büszkék liberális vallásukra, de hiányolják a történelmi perspektívát, a hagyományt, sokszor a teológiát is. És Erdélyben megtalálták a vallási, történelmi gyökereket, amelyre ráilleszthetik liberális hagyományukat. És ez nem kevesebb, mint az amerikai unitáriusok történelmi tudatának a kialakulása, de legalábbis megújítása. Így aztán nem csoda, ha oly nagylelkűen segítik újonnan felfedezett hittestvéreiket, s ha kell, kiállnak értük politikailag.

Tömeges zarándoklat indult meg Erdély felé, az unitáriusok kikiáltott „Szent Földjére”. És a zarándokokban mély lelki átalakulás történik midőn Erdély lelke megérinti őket. Hazamenvén pedig nemcsak

Erdély iránt lendülnek cselekvésbe, de egész gyülekezetük szellemére rányomják a bélyegüket. Nagy-lelkűbbekké és saját társadalmuk problémái iránt is nyitottabbakká válnak ezek a gyülekezetek. Az észak-amerikai unitarizmus szellemében megreformálódott Erdély hatása alatt.

Aztán pusztán hálából néha megkísérti őket, hogy saját képükre átfomálják testvéreiket. Hiszen ők, az amerikaiak jobban tudják, hogyan kell hatékonyan élni, termelni, egyházat vezetni.

Nos itt van az egyik kihívás: melyik fél engedjen a másik ráhatásának? Illetve meddig mehetünk el a másik fél megváltoztatni-akarásában?

Íme két idézet illusztrációként: Peter Raible, a Testvérgyülekezeti Tanács volt elnöke így ír: „A legfontosabb kihívás, hogy megőrizzük és építsük erdélyi unitárius hitünket, valamint, hogy segítsük hittestvéreinket. Ők közös hitünket és a lelkiismeret szabadságát évszázadokon keresztül megőrizték, szenvedtek és meghaltak érte. Most rajtunk a sor, hogy segítsünk nekik.” Egy groteszk „ellenpéldával” sarkítok, mely egy erdélyi lelkész tréfásan adott válasza volt arra, amikor Bostonban megkérdezték: nem terhes-e az erdélyieknek az amerikai testvérek túlaradó szeretete és ragaszkodása, no meg a tömeges zarándoklása? Mire ő szellemesen azt válaszolta: „Az erdélyiek kibírták a tatárdúlást is, a török hódoltságot is, immár kibírják az amerikai testvérinváziót is.” És valahol ebben nagy igazság van.

Egy Nepálban tapasztalt példa döböntett erre rá: Tizenkét jezsuita teológiai hallgatót követtünk egy isten háta mögötti, Tibet határán lévő faluba, ahová Miller atyával lelkigyakorlatra vonultak vissza. Egyetlen feladatuk volt: beilleszkedni a primitív körülmények közé, tanulni a falu népétől, de nem megpróbálni megváltoztatni őket.

A falu rettenetesen piszkos, elmaradott volt. Az ifjú teológusok már az első napokban megpróbálták kitakarítani az egész falut és megtanítani a higénia szabályaira. S micsoda fogcsikorgató önfegyelem kellett ahhoz, hogy erről lemondjanak, és csak a párbeszédig, de nem a kioktatásig menjenek el.

Az erdélyi unitáriusok önértzetesen vallják, hogy a túlélésük, a megújulásuk - mint a történelemben mindig - belülről jön, belső erjedés eredménye.

Nos, miért lesznek a jövő század történészei majd nagy dilemmában, amikor ezt az évtizedet kutatják? Mert míg az amerikai levéltárak, könyvtárak tele lesznek a század csodajelenségét és az unitárius testvéregyházközségek nagy tetteit dicsőítő írásokkal, könyvekkel, addig erdélyi toliból erről szinte semmi nem látott napvilágot. Ez is kihívás az ezredfordulón.

Erdélyi szememmel a múltat csodálom, siratom, élem. Amerikai szememmel azonban jövőt látok a testvéregyház-programban, az egymás iránti morális elkötelezettségben. És építem a hidat, a kétirányút. És minden évben kiadok egy kötetet az amerikai unitáriusok Erdélyről szóló beszédeiből.

Dr. GELLÉRD JUDIT

Az 1998-as év sok tekintetben fordulatot hozott az oktatás életében. Lappangó gondolatok, rejtett érzelmek kerültek felszínre, s tervek születtek. Mindenki érezte, hogy az új lehetőségek új kihívásokat hoztak magukkal, s a maga módján mindenki megpróbált válaszolni ezekre.

Nagyon korán nyilvánvaló lett az is, hogy ha a jövőért tenni akarunk valamit, akkor az iskola a legmegfelelőbb hely. Így alakult újjá a kolozsvári Brassai Sámuel Líceumban több mint

A Kolozsvári Unitárius Kollégium jelen és jövő képe

44 éves szünet után az Unitárius Kollégium és működik már 5 éve felekezetre és nemre való tekintet nélkül. Diákjaink tevékenységéről, eredményeiről olvasni lehet időnként a Szabadságban és az Unitárius Közlönyben is.

Éppen az elmúlt 5 év az, ami számtetés után gondolkodásra készítet, és az iskola remélt jövő-nemzedéke elé tárja, miért érdemes éppen az Unitárius Kollégiumban tanulni? Mert első látásra talán úgy tűnik, hogy mindenki örül egy ilyen lehetőségnek, de nem szabad lebecsülni az elmúlt néhány évtized hatását a felnőtt nemzedékre. Ezek az évtizedek kikoptatták a köztudatból az egyházi oktatást, így aztán mindent újra kell tanulnunk.

Az Unitárius Kollégium - természetéből következően - nagy gondot fordít a vallásos és erkölcsi nevelésre. Emberi és vallási érettségünk sokszor nem áll összhangban azzal a képzéssel, amit az iskola vagy akár az egyetem nyújtott, vagy nyújthat. Nem ismerjük hitünk legalapvetőbb igazságait, így hát nem beszélünk róla, mert nem akarunk szegyenben maradni. A Kollégium feladatának tekinti, hogy az egészséges egyensúlyt fenntartsa az oktatás és nevelés között, illetve arra törekszik, hogy diákjai a tantárgyak elsajátítása mellett megfelelő emberi érettségre is szert tegyenek. Az Unitárius Kollégiumban erre nagyszerű lehetőség nyílik, mivel kevesebben vannak, mint egy nagyobb líceumban, és kevesebb diákkal, jobb eredményeket lehet elérni. A kis létszám megkönnyíti a személyes foglalkozást, illetve - ha szükség van rá - az ellenőrzést is. Az sem elhanyagolható szempont, hogy egy ilyen kisebb iskolaközösségben jobb kapcsolatok alakulnak ki és könnyebb kulturális programokat szervezni.

El kell kerülnünk annak veszélyét, hogy elmarasztaljuk azokat a tanulókat, akik csak egy bizonyos irányban mutatnak nagy érdeklődést, más területeken azonban megelégszenek a középszerűséggel. Az emberiség óriásai közül eddig sokan megbuktak. Egyesek már a középiskolában (Thomas Mann), mások a felvételen (Albert Einstein), illetve az egyetemen (Niels Bohr). De egyiküknek sem róhatjuk fel ezt a kisiklást. Nem akarjuk azt a tételt terjeszteni,

hogy a zsenialitáshoz az út bukásokon keresztül vezet, de azt sem kell drámaivá tenni, hogy egyik-másik, egyébként valamilyen téren kiváló gyermek, helyenként néha még megbotlik. Az oktatáskutató a tehetséggondozás egyik legnagyobb akadályát abban látja, hogy „iskolánk a libát avatja eszménnyé, a minden tantárgyból jelest, pedig a ló kecsesen fut, a sas fenségesen repül, a pacsirta gyönyörűen énekel, a hal csodálatosan úszik, mindenik valamiben kiváló. A liba tantervi szinten cso-

szog, repdesni is képes, hangját is hallatja, úszásra is hajlamos.” Az igazán tehetségesek számára korparancs, hogy a középszerűség fölé emelkedjenek, az érdeklődésüknek, hajlamaiknak megfelelően. Ezt elősegíteni az iskola legnemesebb, legszebb feladata.

Egy iskolában az is fontos, hogy mire helyeznek nagyobb hangsúlyt az oktatásban. 1989 előtt könnyebb volt az iskolák megkülönböztetése, mert a profilja majdnem mindig a nevében szerepelt. Manapság már nem megy olyan könnyen. Az Unitárius Kollégium, bár főként humán jellegű, megpróbál a reál tantárgyak terén is lehetőséget biztosítani azoknak, akiknek tehetsége inkább ilyen irányú. A nyelvek tanulása mellett gondot fordít az informatika, a matematika, a fizika elsajátítására. Mindezen tantárgyak tanításához rendelkezésünkre állnak a líceum fizika, kémia, biológia, informatikai laboratóriumai.

A nevelés-oktatás érdekében egyházunk tevékenyen bekapcsolódik iskolánk életébe, és megpróbál anyagilag-erkölcsileg támogatni olyan próbálkozásokat, amelyek azokat a hiányokat próbálják kiküszöbölni, amelyeket egy állami iskola nem képes megvalósítani. Lehetőséget ad a zenei képzésre, diákjaink nem csupán kórusban, hanem egyéni fellépésükkel különböző rendezvényeken is részt vesznek. Mindezek mellett mindenkinek lehetősége nyílik arra, hogy megismerkedjen a zenével, és tehetségéhez mértén művelje azt. Iskolánk lehetőséget nyújt a képzőművészeti ismeretek elmélyítésére, sőt tehetségesebb diákok esetén a képzőművészetek gyakorlására is. Nagy előnynek tartom az egyházi iskolák és a Tanügyi Minisztérium azon megállapodását, hogy tanárainkat mi választhatjuk meg, így szakmailag igen felkészült, lelkes tanári karral rendelkezünk.

A sokrétű képzés következtében a pályaválasztásnál olyan előnyre tesznek szert diákjaink, amit csak állami támogatással működő iskolának nem lehet a sajátja. Az egyetemi felvételen széles skálán választhatnak a humán és a reál tudományok között.

Végül természetesen eredményeinket kell megemlítenem, amelyekre büszkék lehetünk. A tavalyi érettségiző diákjaink közül mindenki sikeresen le-

vizsgázott, egyesek egyetemen folytatják tanulmányukat, mások különböző egyházi, állami és magán főiskolákban. Jó eredményekkel vettünk részt különféle rendezvényeken és versenyeken. Szavaló- és népdalversenyen voltunk Balassagyarmaton, Csíkszeredában és Szécsenyben. A tantárgyolimpia helyi

szakaszain pedig magyar irodalomból és idegen nyelvből voltunk eredményesek.

Az Unitárius Egyház jövője az iskola. Mindannyiunknak, szülőknek, tanároknak, nevelőknek, tanulóknak a jövőnkért érzett felelősséggel kell az iskoláért, az iskolában dolgoznunk.

POPA MÁRTA igazgató

LOKODBA A MI SZERETETÜNK VEZETETT EL

1997 decemberében a mi családunkhoz és számban kicsi, de akaratban erős egyházközségünkbe is eljött a legszebb ünnep, a Karácsony ünnepe.

Minden ember erős vágyakozással várta ezt az ünnepet, mert tudatunkban úgy maradt meg és él ez az alkalom, mint a szeretet ünnepe. Az ünnep lényege figyelmeztetően hatott reánk is, anyai, apai és felebaráti szeretetből kötelességünk ezt az örömeztést továbbvinni és másoknak is átadni.

Otthon a családban az angyaltól kapott ajándékokkal örvendeztettük meg szeretteinket, jó volt látni, ahogy újra összeült a nagy család, hazajöttek az idegenben élő rokonok, testvérek és ismerősök, s ajkukról felhangzottak a régi, de el nem felejtett énekek: Dicsőség, mennyben az Istennek, Mennyből az angyal, Csendes éj. A családi ünneplés közepette gondolkodtunk el, talán még sok olyan ember van, akiket szeretetükből kifelejtettek az „angyalok”.

A templomban olyan szépnek, de szomorúnak hallottuk lelkészünk szájából a következő gondolatokat:

- fázó lelkek reszketnek a betlehem kisgyermek jászolbölcsőjétől elszakítva.

- mi megajándékoztuk egymást, és mi is ajándékot kaptunk, vajon nem következne-e még valami? De igen! A kapott ajándékért mi is megajándékozhatjuk őt? - Hogyan lehetséges ez? Úgy, hogy a tőle kapott szeretetet továbbadjuk másoknak is, akik arra rászorultak. Kérdezhetjük tovább, kik azok, akik arra rászorulnak? A válasz: azok, akiket Karácsony ünnepén, de más napokon is, szeretteik elfeledkeztek megajándékozni.

Nem így mi, marosszentgyörgyiek, nagyernyeiek és szászrégeniek.

Templomaink szószékeiről november végén meglepő felhívás hangzott el: szeretetajándékainkkal karácsonykor örvendeztessük meg valamelyik öregotthon vagy árvaház kényszerű sorsra jutott lakóit. Mivel Kozma Albert lelkészünk, mint elmondta, a Homoród mentén, Recsenyében nőtt fel és jól ismeri a vidéket, arra szólított fel bennünket, hogy keressük fel a lokodi öregotthon lakóit, mert nincs nagyobb kötelességünk, mint szeretni az Istent, és hasonlóképpen a mi felebarátainkat is, a jézusi tanítás szellemében.

Ebből a mi szeretetünkből indult meg a gyűjtési akció, amelyből 59 család vállalt részt. Közben megtudtuk a marosvásárhelyi Lórántffy Zsuzsanna Nőegylet tagjaitól, hogy nekik inkább gyógyszerre, tisztítószerre és tartós élelemre lenne szükségük. Az említett nőegylettől kaptunk gyógyszereket, szappanokat és mosószereket, a marosszentgyörgyi MELZA CONS. KFT. (ismertebb nevén Iza-Zsuzsa) adott egy láda narancsot és 6 kg szalámit, ruhaneművel, édességgel, olajjal támogatott a Horváth családi vállalkozás, de nagyszerűen megmozdultak a hívek is.

Karácsony III. napjára az eredmény a vártnál nagyobb volt. Marosszentgyörgy, Nagyernye és Szászrégen unitáriusai, de adtak római katolikus és református hívek is, annyi szükségleti cikket adtak össze, hogy egy mikrobusz teljes rakománnyal indulhatott útnak a célpont felé.

December 27-én az istentisztelet után három autó indult Lokodra: egy kiskocsi és egy mikrobusz tele embe-

rekkel, az egyházközségek két gondnokával, a lelkésszel, a Nőszövetség és az Ifjúsági Egylet tagjaival, valamint a harmadik tömve tele az összeadott ajándékokkal.

A jó idő növelte a kedvet is, de titkon ott élt bennünk, vajon milyen állapot vár ránk a megérkezés után.

Megérkeztünk a lokodi öregotthonba, és amikor elmondtuk, honnan és miért jöttünk, telefonhívásra megérkezett Zakariás Klára, az otthon ügyvezetője, igazgatónője is. Miután átadtuk az összegyűjtött ajándékokat, elbeszélgettünk az ott élő öregekkel, akik tiszta körülmények között, ápolatlan töltik napjaikat.

Nemcsak az volt a szomorú, hogy láttuk, milyen árvák, de annál szomorúbb volt, amit tőlük megtudtunk. Vannak gyermekeink, testvéreink és rokonaink - mondták, de nem törődnek velünk. Csak a vagyonért kellettünk nekik, amíg erőnk volt, s utolsó éveinkre betettek az öregek házába.

Nagyon örvendtek a látogatásnak, és gyermekként örültek az ajándékoknak, de bennünk akkor megfogalmazódott egy nagy kérdés: Isten őrizzen, hogy mi is hasonló sorsra jussunk, habár azt előre senki sem tudhatja.

Hazatérve, fájó érzést hagytak bennünk a látottak és a hallottak, de egyre inkább megerősítette azt az elhatározásunkat, hogy újra felkeressük őket és segítsük lehetőségeink szerint, mert a felebaráti szeretet törvényét csak így tölthetjük be igazán.

És akkor, ott lelkünkben felzengett az angyalok karának dicsőítő éneke: „Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek, és a földön béke és az emberekhez jó akarat”.

KODOK ÉVA

A bukaresti unitáriusok életéről

1996 december - 1997 október

A hózáporos fővárosban december 29-én találkoztunk feleségemmel együtt a bukaresti leányegyházközség tagjaival. Több, mint harmincan hallgatták a karácsonyi örömszózatot: „Dicsőség a magasságban istennek és a földön béke és az emberekhez jóakarát” (Lk 2,14).

Szeretteik emlékére Cane Ioan és felesége, Benczédi Jolán adományozták az úrvacsorai kenyeret és bort.

Az új évben január és február utolsó vasárnapjain tartottunk istentiszteletet.

Március 23-án húsvét jegyében 37 hívünk vett úrvacsorát. A kenyeret és bort Kurkó Ilona adományozta elhalt szerettei emlékére.

Április 27-én feleségemmel és a gyülekezet népes csoportjával Bányai László református lelkész meghívására a református egyházközség vendégei voltunk. Az ökumenikus istentisztelet keretében Bányai László lelkész imája után alulírott mondott prédikációt. A szószéki szolgálat után a vendéglátó egyházközség lelkészének üdvözlését rövid műsor követte. Kelemen Katalin, Daczó Aranka, Balcz Sándorné református, Kováts László, Izsák Imre unitárius egyháztagok szavaltak, Tordai Márton saját verseiből olvasott fel. Fekete Klára és Kondrátki Krisztina gitárkísérettel énekszámokat adtak elő. Istentiszteletet követően a református egyházközség presbitériuma ebéden látta vendégül a jelenlevő unitáriusokat. Egyházközségünk nevében Veress Balázs gondnok mondott köszönetet a meghívásért.

Május 25-én pünkösd alkalmával osztottunk úrvacsorát Máthé Sándor köri esperessel. Az úrvacsorai jegyeket Veress Balázs gondnok és felesége adományozták a tragikus hirtelenséggel elhunyt vejjük emlékére.

Istentisztelet után az esperesi vizsgálószék közgyűlésén a gondnok beszámolt az egyházközség elmúlt évi munkájáról, majd elbeszélgettünk gondjainkról, terveinkről, megoldásra váró kérdéseinkről.

Június 22-én tartottuk az első félév utolsó istentiszteletét. A nyár folyamán az egyházközségből Fülöp Zoltán tanuló részt vett a nyári szóránnyáborban Olthévízen, Fülöp Annamária pedig az Ifjúsági Konferencián, Ürmösön.

Három hónapos szünet után, október első vasárnapján, őszi hálaadás ünnepén találkoztunk újból. Népes gyülekezet hallgatta az evangéliumot és vett úrvacsorát. A kenyeret és a bort ez alkalommal is Veress Balázs gond-

nok és felesége adományozta elhalt vejjük emlékére. Istentisztelet után elbúcsúztam az egyházközségtől, majd bemutattam Tordai Ernő újonnan kinevezett brassói segédlelkészt, aki novembertől átvette az egyházközség gondozását.

Az elmúlt közel egy év alatt keresztesítés, konfirmálás, házasságkötés sajnos nem volt. Egy alkalommal temetünk. Fülöp Mihály hűséges templombajáró testvérünket augusztus 12-én helyeztük örök nyugalomra szülőfalujába, Olthévízen. Isten adjon számára csendes, béke és gyászoló szereteteinek vigasztalást.

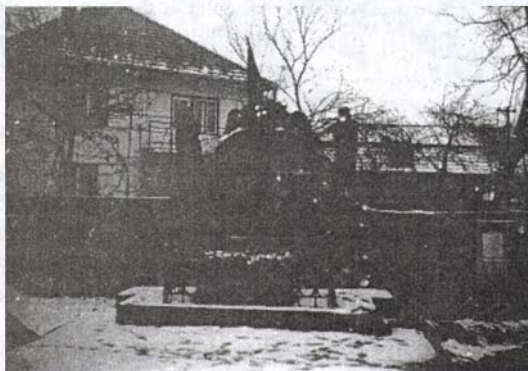
Örömmel és jóérzéssel gondolok vissza bukaresti szolgálatomra, és e helyen is megköszönöm az egyházközség lelkes, buzgó tagjainak azt a meleg szeretetet és barátságot, mellyel beszolgálásom ideje alatt megajándékozott. Veress Balázs, Fülöp Zoltán, Izsák Imre és családjainak a mindenkori szíves vendéglátást.

Isten gazdag áldását kérem a bukaresti egyházközség tagjainak életére, Tordai Ernő beszolgáló lelkész munkájára.

TÖRÖK ISTVÁN

Csonka maradt az „emlékmű”

1998. január 7-én Korondon harangok zúgása jelezte, hogy Kolozsváron temetik a híres szobrászművészt, Benczédi Sándort. Az Unitárius Közlöny 1997 november-decemberi számában örömmel olvastuk Kádár Attila „Beszélgetés Benczédi Sándor Kolozsváron élő szobrászművésszel” címmel megjelent írását. Nem gondoltuk, hogy ez lesz utolsó emlékünk Róla.

Ebben a beszélgetésben a művész olyan sok szeretettel emlékezett régi szolgálati helyére, „a gyönyörű főnnsíkon” Pálpatakára és Korondra.

Mi korondi unitáriusok büszkén vallottuk és valljuk továbbra is kicsit magunkénak Benczédi Sándort, a volt kántor-tanítónkat, a híres szobrászművészt. Emlékeztetnek rá alkotásai az unitárius temetőben és a község régi központját díszítő, 1947-ben készült Emlékmű is.

Az azóta megcsonkított Emlékmű kijavítása tervében volt az alkotó művésznak: „még addig szeretnék élni, míg kijavítom Korondon az emlékművet”- mondta 1997 tavaszán. S hogy ez a vágya nem teljesült, tudjuk: nem Rajta múltott!

A korondi unitárius nőszövetség tagjai 1998 január 7-én a 13 órai harangszókor, kegyeletünk és tiszteletünk jeleül, gyászszalagos koszorúkat helyeztük az Emlékműre. Emlékét őrizzük, Isten nyugtassa békében.

FARKAS MARGIT

TÁJÉKOZTATÓ

Az UNIFOLK Kft., mely az Unitárius Nők Országos Szövetségének gazdasági vállalkozása, segítséget akar nyújtani tagjainak és azok családtagjainak háziipari termékek értékesítésében. Ez két formában lehetséges:

1. Kész termékeket - ezek lehetnek kézimunkák, szöttesek, szalma- vagy gyékényfonások, fafaragás, kerámia vagy bármilyen más termék - beküldhetnek a Kft.-hez, ezeket bevesszük értékesítésre bizományi alapon, azaz a készítő megállapítja az árat, erre a Kft. ráteszi a maga százalékát és megpróbálja eladni, és eladás után kifizeti a kért összeget. Amennyiben a Kft. a terméket nem tudja eladni, visszaszolgáltatja a termelőnek.

2. A Kft. anyagából lehet dolgozni - különböző népi kézimunkákat lehet varrni -, ebben az esetben mi kiküldjük az előnyomott vásznat és a fonalat, és közöljük a határidőt. Ebben az esetben a munkadíjat a munka beadásakor fizetjük. Az egységárat a munka kiküldésekor közöljük. Általában egy matring Volga felvarrásáért 40000 lej fizetünk. Készíthetők írásos, torockói és udvarhelyszéki vagy sziki varrottasok, keresztaszemes és fonottkeresztaszemes munkák.

Aki ezt a megoldást választja, kérjük, küldjön be egy kisebb munkát, hogy lássuk a minőséget, s esetleg kifogásainkat, tanácsainkat megmondhassuk. Ugyanakkor kérjük a munkavállalót, jelentse be, hogy az év folyamán mennyi munkát tud vállalni (Volga-matring egységben), hogy küldhessük ki a munkát, valamint azt is, hogy hogyan tudjuk tartani a kapcsolatot.

Felhívjuk a figyelmet az 1998. március 23-28. között az UNOSz rendezésében tartandó *kézimunka-tanfolyamra*, mely alkalommal kiépíthetjük a kapcsolatot, és megismerkedhetnek minőségi követelményeinkkel is.

Pontos címünk: **3400 Cluj-Napoca, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 5. C.P. 24**, kapcsolattartó *Zsakó Erzsébet* és *Bálint József*.

ZSAKÓ ERZSÉBET

Fehéregyháza

1998. január 6-án Fehéregyházán, az újonnan épülő templom tanácstermében megalakult a fehéregyházi unitárius nőszövetség. A megválasztott vezetőségi tagok a következők: elnök: Dénes Lujza, alelnök: Major Julianna, jegyző: Szabó Hajnal, pénztárnok: Oroszhegyi Judit.

A tagok úgy döntöttek, hogy kéthetente találkozni, s tekintettel arra, hogy a fűtés és a világítás nehezen oldható meg a tanácsteremben, házaiknál felváltva adnak otthont a nőszövetségi összejöveteleknek. Remélik, hogy nyárra elkészítik a „vándorabrosz” egy újonnan megalakult nőszövetség „háromszögét”.

BENEDEK ENIKŐ

Olthévíz

1997. december 28-án megalakult az Unitárius Nőszövetség az egyházköztség tanácstermében. Jelen voltak: Török István lelkész, Balázs Mózes énekvezér és az egyházköztség 30 nőtagja.

Az UNOSz közgyűlés határozatainak és célkitűzéseinek ismertetése után a különböző egyházközségek nőszövetségeinek életét, munkáját mutatta be a lelkész, az Unitárius Közlönyben megjelent cikkek alapján.

Jelenlevők egyhangúan elhatározták az olthévízi unitárius nőszövetség újralakulását, és megpróbálnak minél több tagot bevonni a különböző tevékenységeikbe.

Farsangi teadélután Medgyesen

1998. január 31-én, a 10-es számú magyar tannyelvű elemi iskola nagytermében sikeres teadélutánt rendezett a nőszövetségünk.

A rendezés, szervezés munkájában jelentős szerepet vállalt és tett a most alakuló Dávid Ferenc Ifjúsági Egyletünk. A nőszövetség tagjai süteményt készítettek, tombolatárgyakat adományoztak. A teadélutánra meghívtuk a református, a katolikus testvérgyülekezetek híveit, s mintegy 98-an gyűltünk össze. A közel 4 órás együttlét kellemes hangulatban, a farsangnak megfelelő vidámságban és jó emlékeket hagyva telt el. Reméljük, hogy ezen túlmenően a városunkban élő magyarságot is közelebb hozta egymáshoz.

A megnyitó Kiss Károly lelkész bibliamagyarázatával és imájával kezdődött. Ebben kiemelte az összetartozás érzésének, tudatának fontosságát - ennek ápolását -, ami főleg városokban élő, szórványban levő népünk esetében rendkívüli jelentőséggel bír.

A továbbiakban ifjaink énekszámokkal, szavalattal, „szívek-tánca” rendezvényt szórakoztatták az egybegyűlteket. Szereplésükért és munkájukért dicséretet érdemelnek: Iszlay Boróka, Fodor Tünde, Fodor Tibor, Csifó Tibor, Bíró Károly és Nagy Dénes. A „szívek-tánca”-ban, melyben fiatalok és idősek is részt vettek, zsűri döntése alapján Molnár Mihály medgyesi és Gálfi Irma székelyudvarhelyi páros bizonyult a legjobbnak. Jutalmuk egy szív alakú torta volt. Úgy a csárdásban, mint a modern táncokban való jártasságuk, elegáns mozdulataik, öltözetük és viselkedésük példamutató. Ezúton is gratulálunk nekik.

Amint az elmondottakból is kitűnik, más vidékről, helységekből is voltak vendégeink, akik - reméljük - jó emlékekkel távoztak.

Nőszövetségünk nevében ezúton is megköszönjük mindazok segítségét, akik térszítával, tortával, tombolatárgyak adományozásával hozzájárultak teadélutánunk sikeréhez. Végül, de nem utolsósorban köszönjük Iszlay Borbála tanárnőnek, az iskola igazgatónőjének, hogy rendelkezésünkre bocsátotta az iskola termét.

A teadélután elsősorban erkölcsi, de ugyanakkor anyagi eredményt is hozott. A tombolából és szívek táncából 400 000 lej bevételünk volt, amiből a most szerveződő Dávid Ferenc Ifjúsági Egyletnek - útravalóul - 300 000 lej átadtunk.

FODOR TÜNDE és KISS ANNA

Kedves Barátaink!

Az Unitárius Közlöny ez évi első számának ifjúsági oldalain üdvözlünk Titeket.

Az ODFIE általatok többé-kevésbé ismert és sajátotokként megélt vagy meg nem élt működéséről annyit, hogy az év elején sikeresen lezajlott első országos szavaló- és népdalversenyünk (a lefolyását összefoglaló és kiértékelő beszámolót alább közöljük), a helyszínen történő látogatásokat célzó egyleti körutaink a vége felé járnak. Közelebről foglalkozunk az egyletvezetők egyházköri találkozójának előszervezésével (a tisztségre szóló meghívókat idejében kiküldjük). A - százötven éves kerek évfordulóként - közelgő Március 15 méltó megünneplése érdekében arra kérünk, hogy lehetőségeitek szerint saját megemlékező műsorral illeszkedjétek be egyházközségetek és lakhelyetek ünnepi menetrendjébe. (Hadd jegyezzük meg, hogy a nagyobb méretűre tervezett kolozsvári ünneppsorozatnak a Kolozsvári Magyar Diákszövetséggel és az - erdélyi református - Ifjúsági Keresztyén Egyesülettel együtt mi is a szervezői vagyunk.) Nyári rendezvényeink többnyire a tavalyihoz hasonlóan lesznek megszervezve, a tudnivalókat a későbbi lapszámokban részletesen közöljük.

Sajnálattal vettük tudomásul, hogy az Ifjúsági Oldal számára szánt tudósításaitokkal az utóbbi időben sem árasztottatok el, és ennél is szomorúbb, hogy a helyi egyletvezetők zöme a kért határidőre nem küldte el a múlt évi működési beszámolót. Ezek pótlása érdekében rovatzáróként következetesen ismétljük az ODFIE székhelyének, illetve irodájának címét, s márcsak a Március Idusára történő készülődésetek alapján is reményekkel tekintünk a következő lapszámokban megjelenő beszámolókat illetően

Az ODFIE rovatvezetői

Beszámoló az ODFIE Első Szavaló- és Népdalversenyéről

Az ODFIE 1998. január 9-10-én első ízben szervezte meg országos Szavaló- és Népdalversenyét. A rendezvénynek a csíkszeredai József Attila Általános Iskola adott otthont, amelynek dísztermében a helyi szakaszok nyerteseiként - huszonöt egyházközségi egyletet képviselő - hatvan versenyző mérte össze tehetségét, valamint felkészültségét.

Január 9. a megérkezés, elszállásolás és ismerkedés napja volt. Másnap délelőtt és délután került sor a tulajdonképpeni versenyre. A megjelenteket elsőként Bartha Alpár ODFIE-elnök köszöntötte, majd Simén Domokos helybeli unitárius lelkész és Nagy Réka, a csíkszeredai Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet elnöke mondott üdvözlő szavakat.

Délelőtt a kolozs-tordai és maros-küküllői egyházkörökből jött szavalók és énekesek léptek színre. Ebéd előtt elhangzott Balázs Lajos csíkszeredai tanárnak a népi kultúráról tartott előadása. A zsögödi Nagy Imre Képtár meglátogatása után a székelykeresztúri, székelyudvarhelyi és háromszék-felsőfehéri egyházkörök egyletei képviselőinek előadására került sor.

A bírálóbizottság (zsűri) döntése alapján a szavalóverseny győztese a szentegyházi Opra Levente, második Szalay Zsuzsanna Székelyudvarhelyről, a harmadik pedig az olthévízi Fekete Tünde; a népdalverseny első helyezettei Szabó Anna (Kolozsvár) és Iszlai Borbála (Medgyes), második díjasok Simon Edit (Nagyajta) és Gergely Kinga (Kolozsvár), harmadik helyezettek Felszegi Krisztina és Sorbán Enikő (mindketten Homoródalmásról).

A díjkiosztással egybekötött gálaestet Gyerő Dávid és Koppándi Botond műsorvezetése, András Irén és Fazakas István népdalénekesek előadása és a díjazottak szavalatai tették színessé. A helybeli szervezők táncműsorával, táncházzal, majd bulival befejeződő rendezvényünk egészében véve közmegelegedéssel zajlott le. Általa gazdagodtunk tapasztalatokban, élményekben, barátokban, s - nem utolsósorban - pártfogókban. A jelenlevők érdeklődéssel fogadták a fellépő fiatalok előadását.

A bírálóbizottság szakmailag is értékesnek minősítette a színvonalat, ami felbátorít arra, hogy a közeljövőben egy hangszalagot adjunk ki a vetélkedő válogatott anyagából. Ezen tervünk kivitelezésével olvasóink közül is sokakhoz eljutnak majd a nyertes előadások felvételei.

Befejezésül: a rendezvény sikere remélhetőleg hagyományteremtő lesz, hogy a következő években is szolgálhassa kulturális értékeik ápolását. A verseny megrendezését biztosító támogatásokat ezúton is köszönjük.

Összeállította: PÁL TÜNDE

ODFIE-székhely címe: 3400 Kolozsvár, 1989 December 21. u. 9; tel./fax: 064193236, 064195927; elektronikus-postaláda: odfieszl@proteo.soroscj.ro

ODFIE-iroda címe: 4000 Sepsiszentgyörgy, Kós Károly u. 2; tel./fax: 067351470, tel.: 067313813; elektronikus-postaláda: david@odfie.sbnets.ro

Az a PETŐFI egy lump!

A nagymamám fakadt ki így, aki Péteffinek ejtette Petőfi nevét, mert hogy németül beszélt, s igen haragos lehetett, mert ez a Péteffi bizony állandóan levitte magával a Pilvaxba az ő fiait. S aki fényes nappal ilyen helyekre jár, az csak lump lehet!

Mosolygunk a régi emlékeken, és féltve őrizzük annak a kornak minden nálunk maradt dokumentumát. Annyira, hogy az ostrom előtt édesapám „az első magyar bombabiztos széfbe” - így hirdették a páncélszekrénykét - nem a család kevés vagyonát tette, hanem ezeket a papírokat, metszeteket, amikről még mesélek.

Hogy hogyan lehetek egy negyvennyolcas honvéd unokája? Velünk az a rendhagyó dolog történt, hogy édesanyám utolsó, tizenkettedik gyereke volt idős szüleinek. 1876-ban született, csodaszép asszony volt, és neki én magam is késői gyereke vagyok, már betöltötte a negyvenötödik évét, amikor a világra jöttem.

Hát így lehet, hogy jól emlékszem édesanyám meséjére, aki Tyroler nagymamát idézte azzal a bizonyos Péteffivel kapcsolatban.

Nagyapám, Tyroler Salamon volt, a 48-as honvéd, tizedesi rangban szolgált, amiért haláláig nyugdíjat élvezett. Ez a nyugdíjkönyv megmaradt családjunk birtokában. Az első lapokon 4 forint szerepel, lassan változik 8 koronára, majd tízre, húszra. Mintha lassúbb lett volna az infláció akkoriban...

Salamon nagyapának fényirdája volt. Amikor a szabadságharcnak vége lett és jöttek a gyerekek, ez a fényirda tartotta el a családot. Fényképész volt a nagyapa. Árva vármegye fürdőit például rendszeresen felkereste, amolyan vándor fotográfusként örökítette meg a fürdőző közönséget. De a testvérének, a neves rézmetsző művésznek, Tyroler Józsefnek is fontos szerep jut a 48-as eseményekben. Róla megemlékszik az Újság 1938-as száma.

„Tyroler Józsefnek több arcképmetszetéről tudunk. Legismertebbek közülük József nádor portréja, melyért 100 forint külön jutalomban részesült... De leghíresebb metszete Petőfi szakál-

las arcmása, melyet Barabás Miklós tollrajza után készített.

Ennek az arcképnek külön érdekessége, hogy acélba metszéséhez maga Petőfi adott útmutatást. Bizonyosság rá Petőfinek Tyrolerhez írott levele.”

A német nyelvű levélben, melyet az Újság is közöl, többek közt ezt írja:

„Kedves Tyroler úr, legyen olyan kegyes, a szakállamat úgy csinálja, ahogy a rajzon megrajzoltam. Különbölegesen utánozza a képet. Csak legalább az orrot. És kérem Önt, legyen túl vastag és sötét a szakáll, mert az én szakállam se nem vastag, se nem dús. Amint meggyógyulok, meglátogatom Önt. Éljen jól! Tisztelője: Petőfi Sándor.”

A levél címzése így szól: Tyroler úrnak Pesten, Váczi út, kifelé menet, balra. A pecséten P. S. betűk olvashatók. Az 1860-as években, amikor ez a levél, mint Petőfi-emlék megjelent, elhangzott, hogy Petőfi nem tudott olyan jól németül, mint verset írni magyarul. Ám Gyulai Pál és Havas Adolf irodalomtörténészek, Petőfi első teljes kiadásának szerkesztői állítják, a levél tréfa volt, az ihehető, mivel Petőfi elég jól írt és beszélt németül.

A Tyroler metszete arckép viszont a kortársak szerint a költő legsikerültebb, leghűbb képmása. Így lehetett, mert tehetséges nagybátyám szorosabb barátságba került, így sokat volt együtt Petőfivel. Hosszabb ideig lakott a költő a családnál egy kis udvari szobában. Az ekkori időkre emlékezve emlegethette azt a „Péteffit” Tyroler-nagymama. A család kegyelettel őrizte a tintatartót, mely Petőfi tulajdona volt, s amikor tőlük megvált, nekik emlékül hagyta. Tyrolerék a Petőfi-múzeumnak adományozták, ott található ma is.

Ennyi a régmúltról, a családomról, kikre mindig büszkén emlékezem, mint nagy idők hív és résztvevő tanúira.

DANCZIG ISTVÁNNÉ Budapest

Unitárius műsorok a Kolozsvári Rádióban

Unitárius rádió-istentisztelet és meditáció a kolozsvári rádióban, középhullámon a 909 és az 1539 KHz frekvencián. Rádió-istentiszteleteinket figyelemmel követhetik vasárnap, március 8-án, április 5-én, május 17-én, június 14-én, július 19-én, augusztus 23-án, szeptember 6-án, október 11-én, november 1-én és december 6-án 17,30-18,00 óra között. Ökumenikus rádió-istentisztelettel április 12-én, május 31-én, október 31-én és december 24-én jelentkezünk. A meditációt szerdán, március 18-án, április 29-én, május 6-án, július 1-én, augusztus 5-én, szeptember 16-án, november 18-án és december 30-án 9,30 perctől hallgathatják a 909 és az 1539 KHz frekvencián. Kérjük, tartsanak velünk!

Jelentős évfordulók

- 445 éve** 1553-ban jelent meg Miguel Serveto, Restitutio Christianismi című munkája, szerzőjét október 27-én Genfben máglyán elégették.
- 380 éve** 1618-ban az erdőszentgyörgyi zsinaton az unitárius egyház elhatározta magát és állást foglalt a szombatos mozgalom ellen.
- 360 éve** 1638-ban a dési országgyűlés kötelezte az unitáriusokat, hogy Jézust imádják és segítségül hívják. Az "egyezség" következménye volt az unitáriusok elnyomása, templomaik elfoglalása, valamint a hitelvek tisztázásának és a vallásos munkák kiadásának akadályozása a 18. század végéig.
- 280 éve** 1718-ban az uralkodó döntése következtében az egyháznak át kellett adni a piactéri főiskolát a katolikusoknak.
- 240 éve** 1758-ban halt meg Szent Ábrahám Lombárd Mihály, utódjául Agh Istvánt választották püspöknek.
- 220 éve** 1778-ban a szentábrahámi zsinat kimondja a felügyelő gondnokok választását és engedélyt ad a marosvásárhelyi konzisztórium megalakításához.
- 160 éve** 1838-ban választották Székely Miklóst püspökké.
- 120 éve** 1878-ban halt meg Simén Domokos teológiai tanár, az első angol akadémista.
- 100 éve** 1898-ban kezdtek hozzá az Unitárius Kollégium építéséhez.
- 70 éve** 1928. július 10–15. között tartotta az unitárius ifjúság első konferenciáját Székelykeresztúron.
A Tordán tartott zsinaton Boros György főjegyzőt püspökké választották.
A novemberi főtanácson Borbély Istvánt az Unitárius Teológiai Akadémia tanárává választották.
- 60 éve** 1938 januárjában a Főtanács Varga Bélát püspöknek választotta, az erőszakkal lemondott dr. Boros György helyébe.
- 50 éve** 1948. augusztus 4-én jelent meg az új kultusztörvény, mellyel megkezdődött egyházunk kálváriája.
A kultusztörvény 49. szakasza alapján állami nyomásra megalakult az Egységes Protestáns Teológiai Intézet.

Összeállította: -ács

Tudósítások, hírek

Január 1-én Ft. dr. Szabó Árpád püspök újévi fogadást adott a püspöki lakásban, amelyen főjegyző, teológiai tanárok, központi tisztviselők, a kolozsvári egyházközösségek lelkészei, gondnokai és hívei, valamint kolozsvári közéleti személyiségek vettek részt. Beszédében összefoglalta egyházunk szolgálatának múlt évi eredményeit, és vázolta az új esztendőre mutató tennivalókat.

A teológiai hallgatók a karácsonyi ünnepek alkalmával legációk szolgálatokat végeztek az egyházközösségekben. Légátus fogadó egyházközösségeinknek, a lelkészi családoknak és híveinknek köszönetünket nyilvánítjuk, hogy erkölcsileg és anyagilag is támogatják az unitárius lelkészképzést.

A Protestáns Teológiai Intézetben az 1997-1998. tanév első félévi vizsgáit január 5. és február 6. között tartották.

A hitelesítő csendes napi előadások február 9-10. napjain voltak. Az unitárius teológiai hallgatók részére előadást és bibliamagyarázatot tartottak a következő meghívottak: dr. Szabó Árpád püspök Áhítat bibliamagyarázattal, Fekete János igazgató: A lelkész és iskola jelentősége a vallásoktatásban, Pap Mária szentivánlaborfalvi lelkész: A lelkész beilleszkedése a gyülekezet életébe: eredmények és nehézségek, Kelemen Levente homoródokládi lelkész: A káros szenvedélyek (alkoholizmus, kábítószer) elleni védekezés, mint lelkigondozói feladat. A közös előadást dr. Hadházy Antal nyíregyházi lelkész tartotta: A cigánykérdés és az egyház címen. A közös áhítatot Mózes Árpád az evangélikus egyház püspöke végezte, amelyet közös szertevendőség követett.

A Protestáns Teológiai Intézet közös tanári karának javaslatára az Intézeti Tanács elfogadta, hogy az 1998-1999. évre történő felvételi vizsgán az Ó- és Újszövetségi tárgyakból nem írásbeli, hanem szóbeli vizsga lesz. A határozatot a felvételizni szándékozók szíves figyelmébe ajánljuk!

Az észak-amerikai Starr King Unitárius Teológiai Főiskola értesítésére egyházunk pályázatot hirdetett a Főiskola ösztöndíjának elnyerésére. A vizsgára 1998. január 14-én került sor, amelynek alapján az ösztöndíjat Kiss László lupényvulkáni lelkész veheti igénybe.

John Gibbons észak-amerikai lelkész, a Testvéregyházközösségi Tanács alelnöke, január 6-án találkozott a teológiai tanárokkal és hallgatókkal. A találkozás hasznosnak bizonyult.

Január 14-én a Romániai Keresztény Egyházak Előjáróinak Állandó Értekezletét tartották Kolozsváron, amelyen idősze-

rű egyházi és társadalmi kérdésekről tanácskoztak. Egyházunkat dr. Szabó Árpád püspök és Balogh Ferenc főgondnok képviselte..

A kolozsvári Unitárius Kollégium tanárai munkaértekezletet tartottak január 15-én. Popa Márta igazgató főnök beszámolt az I. évharmad munkájáról, és a diákok és a tanárok előtt álló II. évharmad, de főleg az érettségi vizsga minőségi követelményeiről. Egyházunk részéről dr. Szabó Árpád püspök, dr. Rezi Elek főjegyző, András György előadótanácsos vettek részt.

Január 22-én kibővített elnökségi értekezlet tartására került sor, amelynek keretében adminisztratív és gazdasági kérdéseket tárgyaltak meg.

A Dávid Ferenc Egylet január 25-én tartotta felolvasó ülését, amelyen dr. Gaal György: az unitáriusok és a kolozsvári egyetem címen tartott előadást. A felolvasó ülést ének- és zeneszámok, valamint szavallat tette tartalmasabbá.

Versmondó- és szavalóversennyel emlékeztek az idén is a magyarországi Szécsényben az 1823. január 22. évi befejezett Himnusz születésére. A kolozsvári Unitárius Kollégiumot 3 szavaló és 2 énekes képviselte. A diákok meglátogatták a balassagyarmati Palóc Múzeumot és Hollókői is. Köszönettel tartozunk - írja tudósítónk - az unitárius egyháznak, valamint Molnos Sarolta és Majó Júlia tanárnőnek a nagy élményért. (Bálint Gertrúd).

A Protestáns Teológiai Intézet tanári kara és diákjai köszönetüket nyilvánítják az alsófelsőszentmihályi unitárius gyülekezetnek az Intézet konviktusának adományozott zöldség-adományért.

Az unitárius teológiai hallgatók közössége köszönetét nyilvánítja a magyarszovati egyházközösség nőszövetségének a négy zsák ételkészlet-adományért.

Kopjafaavatás Ürmösön

1997. december 25-én, karácsony első napján kopjafaavatási ünnepséget rendeztek Ürmösön, az egyházközösség volt lelkésze, Lőrinczy László emlékére, aki 30 éven át hűségesen szolgált az egyházközösségben. A kopjafát Ambrus János és Mihály János faragták. (Adorjáni Levente lelkész)

Órsérváltás a balánbányai unitárius egyházközösségben

Az elmúlt év karácsonyán a balánbányai unitárius hívek bensőséges ünnepség keretében búcsúztak el a gyülekezetükbe 9 éven át beszolgáló Szombafalvi József esperes-lelkésztől, és köszöntötték az új beszolgáló lelkészt, Ilkei Árpádot.

Az ünnepségen jelen voltak Sógor Csaba református lelkész, Pál Antal római katolikus plébános és Czégő Attila tatabányai diakónus. (Lőrinczy Mihály, gondnok)

Egy angliai út élményei

A marosvásárhelyi különböző nőszövetségek képviselői (köztük az Unitárius Nőszövetség képviselője is), 1997. szeptember 5-26 között az angol Nőszövetség meghívására egy angliai körúton vettek részt. A látogatás elmélyítette és gazdagította azt a kapcsolatot, amely 5 évvel ezelőtt kezdődött.

„Úgy jöttünk haza - írja tudósítónk, olyan erőre érezve magunkban, hogy most már kezdjük meg itthon is, bármilyen apró lépéssel az embertársunknak a valós segítségét, s próbáljunk minél több személyt bevonni tevékenységi körünkbe”. (Konrád Árpádné Kelemen Tünde)

HALOTTUNK

Benczédi Sándor szobrászművész 1997. december 31-én, életének 86. évében Kolozsváron elhunyt. Életéről, munkásságáról és egyháza iránti hűséges szolgálatáról éppen lapunk megelőző számában írtunk.

1998. január 7-én helyezték örök nyugalomra a Házsongárdi temetőben. A temetési szolgálatot dr. Szabó Árpád püspök és Benedek Sándor tb. esperes-lelkész végezte. Emléke legyen áldott!

ÉRTESETÉS

Az előző lapszámunkban tett ígéretünkhöz híven közöljük azon egyházközösségek nevét, amelyek általunk nem ismert okokból az 1997. esztendőre még egyetlen lapszámunkat sem fizették ki. Ismertetjük a hátralékok összegét is.

Fiatfalva 114000 lej, Énlaka 76000 lej, Szentábrahám 114000 lej, Székelyszentmihály 76000 lej, Tordátfalva 15000 lej, Újszékely 38000 lej, Székelyderzs 144000 lej, Székelymuzsna 72000 lej, Székelyudvarhely belvárosi egyházközösség 384000 lej. Sajnos a a hátralékok nehezítik lapunk következő számainak a megjelentetését. Bízunk megértésükben, és kérjük a hátralékok mielőbbi rendezését.

Unitárius Közlöny.

A Keresztény Magvető melléklete.
Szerkesztőbizottság:
dr. Rezi Elek főszerkesztő,
Kovács Sándor szerkesztő.
Olvasószerkesztő: Kürti Miklós.
Számítógépes munkálátok:
Kriza János.
Készült a Palatino nyomdában.